

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

22. veebruar 2024*

Eelotsusetaotlus – Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus – Määrus (EÜ) nr 987/2009 – Artikli 44 lõige 2 – Kohaldamisala – Pension täieliku töövõimetuse korral – Väljaarvutamine – Teises liikmesriigis täitunud lapsekasvatuseperioodide arvessevõtmine – Kohaldatavus – ETLT artikkel 21 – Kodanike vaba liikumine – Piisav seos nende lapsekasvatuseperioodide ja pensioni maksmata kohustatud liikmesriigis täitunud kindlustusperioodide vahel

Kohtuasjas C-283/21,

mille ese on ETLT artikli 267 alusel Landessozialgericht Nordrhein-Westfaleni (Nordrhein-Westfaleni liidumaa kõrgeim sotsiaalkohus, Saksamaa) 23. aprilli 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. mail 2021, menetluses

VA

versus

Deutsche Rentenversicherung Bund,

menetluses osales:

RB,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Prechal, Euroopa Kohtu president K. Lenaerts teise koja kohtuniku ülesannetes, kohtunikud F. Biltgen (ettekandja), J. Passer ja M. L. Arastey Sahún,

kohtujurist: N. Emiliou,

kohtusekretär: osakonnajuhataja D. Dittert,

arvestades kirjalikku menetlust ja 11. mai 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja R. Kanitz,
- Tšehhi valitsus, esindajad: J. Pavliš, M. Smolek ja J. Vláčil,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman, J. M. Hoogveld ja C. S. Schillemans,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: F. Clotuche-Duvieusart, B.-R. Killmann ja D. Martin,
- olles 5. oktoobri 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (ELT 2009, L 284, lk 1), artikli 44 lõiget 2.
- 2 Taotlus on esitatud VA ja Deutsche Rentenversicherung Bundi (föderaalne pensionikindlustusasutus, Saksamaa) vahelises kohtuvaidluses seoses VA-l teises liikmesriigis täitunud lapsekasvatuseperioodide arvessevõtmisega nimetatud asutuse poolt täieliku töövõimetuse pensioni arvutamisel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus (EÜ) nr 883/2004

- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72; parandus ELT 2009, L 202, lk 90), mis jõustus 20. mail 2004, eesmärk on koordineerida riiklike sotsiaalkindlustussüsteeme. Vastavalt määruse artiklile 91 kohaldatakse seda alates määruse nr 987/2009 jõustumise kuupäevast, mis viimati nimetatud määruse artikli 97 kohaselt on 1. mai 2010.
- 4 Määruse nr 883/2004 põhjenduses 1 on märgitud:
„Riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimismid mahuvad isikute vaba liikumise raamesse ja peaksid kaasa aitama nende elustandardi ja tööhõive tingimuste paranemisele.“
- 5 Määruse artikli 1 punktis t on mõiste „kindlustusperiood“ määratletud kui sissemakseperiood või töötamisperiood või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise periood, mis on kindlustusperioodina määratletud või tunnustatud õigusaktides, mille kohaselt see on täitunud või loetakse täitunuks, ning kõik selliste perioodidena käsitatavad perioodid, kui kõnealused õigusaktid võrdsustavad need kindlustusperioodidega.

6 Määruse artikli 2 „Isikud, kelle suhtes määrus on kohaldatav“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevat määrust kohaldatakse liikmesriigi kodanike, liikmesriigis elavate kodakondsuseta isikute ja pagulaste suhtes, kes on või on olnud sotsiaalkindlustusalaste õigusaktidega hõlmatud ühes või mitmes liikmesriigis, samuti nende pereliikmete ning nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes.“

7 Määruse II jaotis „Kohaldatava õiguse kindlaksmääramine“ sisaldab muu hulgas artiklit 11 „Üldeeskirjad“, mille lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Käesoleva määruse reguleerimisalasse kuuluvate isikute suhtes kohaldatakse üksnes ühe liikmesriigi õigusakte. Sellised õigusaktid määratakse kindlaks kooskõlas käesoleva jaotisega.

2. Käesoleva jaotise eesmärgil käsitletakse isikuid, kes saavad rahalisi hüvitisi seoses oma tööga või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisega või selle tõttu, nimetatud tegevusega tegelejateks. See ei kehti invaliidsus-, vanadus- või toitjakaotuspensionite või tööõnnetus- või kutsehaiguspensionite või rahaliste haigushüvitiste suhtes, mis hõlmavad piiramata kestusega ravi.

3. Arvestades artiklites 12–16 sätestatud:

a) liikmesriigis töötava või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva isiku suhtes kohaldatakse selle liikmesriigi õigusakte;

b) riigiteenistuja suhtes kohaldatakse selle liikmesriigi õigusakte, kellele allub teda teenistusse võtnud riigiasutus;

c) isiku suhtes, kes saab töötushüvitisi kooskõlas artikliga 65 elukohajärgse liikmesriigi õigusaktide alusel, kohaldatakse selle liikmesriigi õigusakte;

d) liikmesriigi kaitseväeteenistusse või kordusõppustele või riigiteenistusse kutsutud isiku suhtes kohaldatakse selle liikmesriigi õigusakte;

e) iga muu isiku suhtes, kelle suhtes ei kehti punktid a–d, kohaldatakse elukohajärgse liikmesriigi õigusakte, ilma et see piiraks teiste käesoleva määruse sätete kohaldamist, millega talle tagatakse hüvitised ühe või mitme muu liikmesriigi õigusaktide alusel.“

8 Määruse nr 883/2004 artiklis 87 „Üleminekusätted“ on ette nähtud:

„1. Käesolevast määrusest tulenevad õigused ei kehti enne määruse kohaldamiskuupäeva.

2. Kõiki käesoleva määruse kohaldamiskuupäevale asjaomases liikmesriigis eelnenud aja jooksul liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustusperioode ja vajaduse korral ka töötamis-, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise või elamisperioode võetakse arvesse hüvitiste saamise õiguse kindlaksmääramisel käesoleva määruse alusel.

3. Lõike 1 alusel kehtib käesolevast määrusest tulenev õigus ka siis, kui see on seotud enne selle kohaldamiskuupäeva asjaomases liikmesriigis tekkiva olukorraga.

[...]“.

Määrus nr 987/2009

9 Määrus nr 987/2009 kehtestab määruse nr 883/2004 artikli 89 kohaselt viimati nimetatud määruse rakendamise korra.

10 Määruse nr 987/2009 artikli 1 lõike 1 punkt c on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

c) kohaldatakse [määruses nr 883/2004] sätestatud mõisteid.“

11 Määruse nr 987/2009 artikkel 44 „Lapse kasvatamise aja arvessevõtmine“ sätestab:

„1. Käesolevas artiklis tähendab „lapse kasvatamise aeg“ perioodi, mis võetakse arvesse pensioni määramisel liikmesriigi pensioniseaduse alusel või mis annab lisapensioni sõnaselgelt väljendatud põhjusel, et isik on kasvanud last, sõltumata nende perioodide arvutamiseks kasutatavast meetodist ja sellest, kas need omandatakse lapse kasvatamise ajal või kinnitatakse need tagasiulatuvalt.

2. Kui [määruse nr 883/2004] II jaotise kohaselt pädeva liikmesriigi õigusaktides ei võeta arvesse lapse kasvatamise perioodi, on selle liikmesriigi asutus, kelle õigusaktid olid vastavalt [määruse nr 883/2004] II jaotisele kohaldatavad asjaomase isiku suhtes sel põhjusel, et isik töötas või tegeles ettevõtlusega kuupäevani, mil nende õigusaktide alusel algas lapse kasvatamise periood, mida asjaomase lapse puhul arvesse võetakse, jätkuvalt kohustatud arvestama seda perioodi lapse kasvatamise perioodina tema kohaldatavate õigusaktide kohaselt, nagu oleks selline lapse kasvatamine toimunud tema territooriumil.

3. Lõiget 2 ei kohaldata, kui asjaomase isiku suhtes kohaldatakse või hakatakse kohaldama mis tahes muu liikmesriigi õigusakte isiku töö või ettevõtluse tõttu.“

12 Määruse nr 987/2009 artikkel 93 „Üleminekusätted“ on sõnastatud järgmiselt:

„[Määruse nr 883/2004] artiklit 87 kohaldatakse [määrusega nr 987/2009] hõlmatud olukordade suhtes.“

Saksa õigus

13 Sotsiaalkindlustusseadustiku kuuenda osa „Riiklik pensionikindlustus“ (Sozialgesetzbuch, Sechstes Buch (VI) – Gesetzliche Rentenversicherung) (edaspidi „SGB VI“) 28. novembri 2018. aasta seadusega (BGBl. I, lk 2016) muudetud redaktsioonis (edaspidi „2018. aastal muudetud SGB VI“) on §-s 56 sätestatud:

„(1) Lapsekasvatamisperiood on lapse eest hoolitsemise aeg kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Lapsekasvatamisperioodi võetakse arvesse ühel vanematest [...], kui

1. last kasvatas asjaomasel ajal see vanem;

2. lapse kasvatamine toimus Saksamaa Liitvabariigi territooriumil või on sellega võrdsustatud;

3. selle vanema puhul ei ole arvessevõtmine välistatud.

[...]

(3) Lapse kasvatamine on toimunud Saksamaa Liitvabariigi territooriumil, kui last kasvatav vanem elas seal alaliselt koos lapsega. Lapse kasvatamine loetakse toimunuks Saksamaa Liitvabariigi territooriumil, kui last kasvatav vanem elas koos oma lapsega alaliselt välismaal ja tasus seal töötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise tõttu lapse kasvatamise ajal või vahetult enne lapse sündi kohustuslikke sissemakseid. See kehtib ka abikaasade või kooselupartnerite ühise välismaal viibimise korral, kui last kasvatava vanema abikaasa või kooselupartner tasus selliseid kohustuslikke sissemakseid või ei tasunud neid ainult seetõttu, et ta kuulus § 5 lõigetes 1 ja 4 loetletud isikute hulka või oli kohustuslikust kindlustusest vabastatud.

[...]

(5) Lapsekasvatamisperiood hakkab kulgema sünnikuu lõpust ja lõpeb 36 kalendrikuu möödumisel. [...]“.

- 14 SGB VI (21. märtsi 2001. aasta seadusega (*BGBI.* I, lk 403) muudetud redaktsioonis) §-s 57 on sätestatud:

„Samuti võetakse ühe vanema puhul arvesse lapse kasvatamise aega kuni lapse kümneaastaseks saamiseni, kui lapse kasvatamise aja arvessevõtmise tingimused on selle ajavahemiku osas täidetud. See kehtib ka perioodide kohta, mil füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine ei olnud väga väikesemahuline, niivõrd, kui ka nende perioodide eest tuleb teha kohustuslikke sissemakseid.“

- 15 SGB VI (23. juuni 2014. aasta seadusega (*BGBI.* I, lk 787) muudetud redaktsioonis) § 249 lõikes 1 on sätestatud:

„Lapsekasvatamisperiood lõpeb enne 1. jaanuari 1992 sündinud lapse puhul 24 kalendrikuu möödumisel lapse sünnikuu lõpust.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 16 Põhikohtuasja kaebaja on 1958. aastal Aachenis (Saksamaa) sündinud Saksamaa kodanik.
- 17 Aastatel 1962–2010 elas ta Aachenist umbes 5 km kaugusel asuvas Vaalsi linnas (Madalmaad). Ta käis koolis Aachenis ja 1975. aasta augustis alustas ta seal Saksamaa Liitvabariigi tunnustatud lasteaiakasvataja kutse omandamist.
- 18 Põhikohtuasja kaebaja alustas 1. augustil 1978 üheaastast praktikat Aachenis asuvas lasteaias. Saksa õiguse kohaselt oleks seda aastat tulnud käsitada töötamisperioodina Saksamaal, mille suhtes tuleks kohaldada kohustuslikku kindlustust. Kuivõrd aga tasustatud töökohti ei olnud piisavalt, siis läbis põhikohtuasja kaebaja tasustamata praktika ja oli seetõttu kohustuslikust kindlustusest vabastatud. Seega ei teinud ta praktika jooksul sissemakseid Saksamaa kohustuslikku pensionikindlustusskeemi.

- 19 Kui põhikohtuasja kaebaja praktika lõppes, jätkas ta alates 1. augustist 1979 lasteaiakasvataja kutse omandamist Aachenis ja omandas rakenduslikku kõrgkooli sisseastumist võimaldava keskhariduse (*Fachhochschulreife*), elades endiselt Madalmaades. Pärast seda, kui tema õpingud 1980. aasta juulis läbi said, ei tegelenud ta kutsetegevusega ei Saksamaal ega Madalmaades.
- 20 Põhikohtuasja kaebajal sündis kaks last, kelle sünnipäevad on 15. november 1986 ja 2. juuni 1989; lapsed kasvasid üles Madalmaades ja käisid koolis Saksamaal. Tollal ei teinud põhikohtuasja kaebaja sissemakseid Saksamaa kohustuslikku pensionikindlustusskeemi.
- 21 Septembrist 1993 kuni augustini 1995 tegutses ta Saksamaal füüsilisest isikust ettevõtjana ega tasunud sellega seoses sissemakseid kõnealusesse skeemi. Seejärel töötas ta 1999. aasta aprillist kuni 2012. aasta oktoobrini Saksamaal töökohal, mida Saksa õiguse kohaselt käsitatakse „väikesemahulisena“ ja mis on kohustuslikust kindlustusest vabastatud.
- 22 Põhikohtuasja kaebaja kolis tagasi Saksamaale 2010. aastal. Alates 2012. aasta oktoobrist töötas ta seal ja tegi selle raames sissemakseid Saksamaa kohustuslikku pensionikindlustusskeemi.
- 23 Alates 2018. aasta märtsist on põhikohtuasja kaebaja saanud föderaalset pensionikindlustusasutuselt, kes on põhikohtuasja vastustaja, täieliku töövõimetuse tõttu pensioni. Selle pensioni suuruse arvutamisel leidis põhikohtuasja vastustaja, et lisaks ajavahemikele, mil põhikohtuasja hageja tegi sissemakseid Saksamaa kohustuslikku pensionikindlustusskeemi (alates 2012. aastast), hõlmavad asjasse puutuvad ajavahemikud ka aega, mil ta läbis Saksamaal kutsealast koolitust (ajavahemikul 1975. aasta augustist kuni 1978. aasta juulini ja 1979. aasta augustist kuni 1980. aasta juulini), ning ajavahemikku 1. aprillist kuni 1. juunini 1999, mille jooksul põhikohtuasja kaebaja kasvas Madalmaades oma lapsi, töötades samal ajal Saksamaal, ilma et tema suhtes oleks kohaldatud kohustuslikku kindlustust.
- 24 Põhikohtuasja kaebaja esitas Saksamaa esimese astme kohtule kaebuse, milles ta väitis, et põhikohtuasja vastustaja jättis täieliku töövõimetuse korral makstava Saksamaa pensioni arvutamisel ekslikult arvesse võtmata lapsekasvatuseperioodid, mis tal olid täitunud Madalmaades ajavahemikul 15. novembrist 1986 kuni 31. märtsini 1999, ilma et ta oleks tegelenud kutsealase tegevusega (edaspidi „vaidlusalused ajavahemikud“). Seda kaebust ei rahuldatud.
- 25 Põhikohtuasja kaebaja esitas kaebuse rahuldamata jätmise otsuse peale apellatsioonkaebuse Landessozialgericht Nordrhein-Westfalenile (Nordrhein-Westfaleni liidumaa kõrgeim sotsiaalkohus, Saksamaa), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 26 See kohus märgib, et 2018. aastal muudetud SGB VI § 56 lõike 3 esimese lause kohaselt ei saa vaidlusaluseid ajavahemikke põhikohtuasja kaebaja täieliku töövõimetuse tõttu makstava pensioni arvutamisel arvesse võtta, sest ta ei kasvatanud neil ajavahemikel oma kahte last Saksamaal. Samuti ei kuulu vaidlusalused ajavahemikud 2018. aastal muudetud SGB VI § 56 lõike 3 teise lause kohaldamisalasse, sest selleks oleks põhikohtuasja kaebaja pidanud koos oma lastega elama alaliselt välisriigis ja ta oleks pidanud seal sel ajal või vahetult enne seda tegema kohustuslikke sissemakseid Saksamaale seoses välisriigis töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisega. Lisaks rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et määruse nr 987/2009 artikli 44 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei ole käesoleval juhul täidetud, sest laste sündimise ajal, mis toimus vaidlusalustel ajavahemikel, ei töötanud põhikohtuasja kaebaja Saksamaal ega tegutsenud seal füüsilisest isikust ettevõtjana.

- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski tekkinud küsimus, kas Euroopa Kohtu praktikat, eelkõige 19. juuli 2012. aasta kohtuotsust Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475) arvestades peab põhikohtuasja vastustaja teatavate asjaolude põhjal, mis näivad viitavat „piisavalt tihedale seosele“ vaidlusaluste ajavahemike ja Saksamaa pensionisüsteemis täitunud kindlustusperioodide vahel, võtma need vaidlusalused ajavahemikud ELTL artikli 21 alusel arvesse, et arvutada välja põhikohtuasja kaebaja täieliku töövõimetuse korral makstava Saksamaa pensioni suurus.
- 28 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et põhikohtuasi erineb kohtuasjast, milles tehti 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475). Nimelt ei olnud põhikohtuasja kaebajal enne laste sündimist kohustust omada Saksamaal kohustuslikku kindlustust ning ta ei teinud sissemaksid Saksamaa kohustuslikku pensionikindlustusskeemi. Lisaks elas ta sel ajal alaliselt Madalmaades, mitte ei olnud asunud sinna ajutiselt elama, nagu oli toimunud viimati nimetatud kohtuasjas.
- 29 Teiseks rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasja kaebaja kogu tööalane tegevus on seotud Saksamaa Liitvabariigiga, et ta käis koolis üksnes Saksamaal, et ta läbis Saksamaal üheaastase praktika – millele oleks kohaldatud kohustuslikku kindlustust, kui ei oleks olnud tegemist asjaoluga, et asjaomasel ajal ei olnud saadaval piisaval arvul tasustatud praktikakohti – ning et ülejäänud aastad, mille jooksul ta kutsealast koolitust läbis, olid registreeritud „pensioniõiguste arvutamisel arvesse võetavate perioodidena“. Lisaks sellele käisid tema lapsed koolis Saksamaal ja ta oli asunud koos perega elama Madalmaadesse Saksamaa piirile väga lähedale.
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib nende asjaolude põhjal teada, kas see, et vaidlusaluseid ajavahemikke ei võeta Saksa õiguse alusel arvesse, on kooskõlas liidu õigusega.
- 31 Neil asjaoludel otsustas Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfaleni liidumaa kõrgeim sotsiaalkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kas vastavalt Madalmaade kui [määruse nr 883/2004] II jaotise kohaselt pädeva liikmesriigi õigusaktidele võetakse „lapse kasvatamise aega“ [määruse nr 987/2009] artikli 44 lõike 2 tähenduses sel viisil arvesse, et lapse kasvatamise periood Madalmaades annab pelgalt elamisperioodina pensioniõiguse?
 2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, kas siis tuleb [määruse nr 987/2009] artikli 44 lõikele 2 anda Euroopa Kohtu 23. novembri 2000. aasta kohtuotsuse Elsen (C-135/99, EU:C:2000:647) ja 19. juuli 2012. aasta kohtuotsuse Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475) edasiarendamise teel lai tõlgendus, mille kohaselt peab pädev liikmesriik ka siis lapse kasvatamise aega arvesse võtma, kui last kasvataval isikul on küll enne ja pärast lapse kasvatamist õppimise või töötamise tõttu ainult selle riigi süsteemis pensioniõiguste arvutamisel arvesse võetavad perioodid, kuid ta ei ole vahetult enne ega pärast lapse kasvatamist sellesse süsteemi maksid teinud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimese küsimuse vastuvõetavus

- 32 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 987/2009 artikli 44 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et lapse kasvatamise perioodi selle sätte tähenduses tuleb pidada arvesse võetuks juhul, kui määruse nr 883/2004 II jaotise sätete tähenduses pädeva liikmesriigi õiguse kohaselt annab see periood elamisperioodina selles liikmesriigis pensioniõiguse.
- 33 Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kuigi liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, eeldatakse olevat asjakohased, on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus siiski Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö vahend, mille abil Euroopa Kohus annab liikmesriikide kohtutele liidu õiguse tõlgenduse, mida need kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks (vt selle kohta 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punktid 43 ja 44 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 31, peab põhikohtuasja puhul selleks, et liikmesriigi asutus, käesoleval juhul Saksamaa asutus, võtaks määruse nr 987/2009 artikli 44 lõike 2 kohaselt arvesse lapsekasvatuseperioode, mis on asjaomasel isikul täitunud teises liikmesriigis, käesoleval juhul Madalmaades, olema kumulatiivselt täidetud järgmised kolm tingimust: esiteks ei võeta lapse kasvatamise perioode arvesse viimati nimetatud liikmesriigi õigusaktide alusel, teiseks olid esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktid asjaomase isiku suhtes varem kohaldatavad põhjusel, et see isik töötas selles liikmesriigis või tegutses seal füüsilisest isikust ettevõtjana, ning kolmandaks olid esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktid selle isiku suhtes jätkuvalt kohaldatavad põhjusel, et ta töötas või tegutses seal füüsilisest isikust ettevõtjana hetkel, mil selle liikmesriigi õigusaktide kohaselt hakati asjaomase lapse puhul arvesse võtma lapsekasvatuseperioodi.
- 35 Selles sättes on täpsustatud, et see kuupäev määratakse kindlaks liikmesriigi õigusaktidega, mis reguleerivad lapsekasvatuseperioodide arvessevõtmist. Saksa õiguse kohaselt on selles osas käesoleval juhul asjakohased kuupäevad põhikohtuasja kaebaja kahe lapse sünnikuupäevad, nimelt 15. november 1986 ja 2. juuni 1989.
- 36 Kuigi vastavalt määruse nr 883/2004 artikli 87 lõikele 3 ja määruse nr 987/2009 artiklile 93 on viimati nimetatud määrus põhikohtuasjas käsitletava olukorra suhtes *ratione temporis* kohaldatav, ei vasta see siiski kõigile määruse nr 987/2009 artikli 44 lõike 2 kohaldamise tingimustele, sest ei enne kuupäeva ega kuupäeval, mil põhikohtuasja kaebaja alustas laste kasvatamist, ei töötanud ta Saksamaal ega tegutsenud seal füüsilisest isikust ettevõtjana.
- 37 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et viimati nimetatud säte ei ole käesoleval juhul kohaldatav ning Euroopa Kohtu vastus esimesele küsimusele ei ole põhikohtuasja lahendamiseks vajalik.
- 38 Seega on esimene küsimus vastuvõetamatu.

Teine küsimus

- 39 Kõigepealt olgu meenutatud, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on ELTL artiklis 267 ette nähtud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelise koostöö raames Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel poolelioleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtul talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada. Nimelt on Euroopa Kohtu ülesanne tõlgendada kõiki liidu õiguse sätteid, mida liikmesriigi kohtud vajavad oma kohtuasjade lahendamiseks, isegi kui need kohtud ei ole selliseid sätteid Euroopa Kohtule esitatud küsimustes otseselt maininud (8. juuli 2021. aasta kohtuotsus Staatsanwaltschaft Köln ja Bundesamt für Güterverkehr, C-937/19, EU:C:2021:555, punkt 22 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasja ese puudutab seda, et põhikohtuasja vastustaja ei võtnud põhikohtuasja kaebajale täieliku töövõimetuse korral makstava pensioni määramisel arvesse tema Madalmaades täitunud lapsekasvatuseperioode. Sellega seoses küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus – märkides, et määruse nr 987/2009 artikli 44 lõike 2 kohaldamise tingimused ei näi olevat põhikohtuasjas täidetud – siiski, kas ELTL artiklit 21 arvestades on põhikohtuasja vastustaja vastavalt kohtupraktikale, mis tuleneb 19. juuli 2012. aasta kohtuotsusest Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), kohustatud võtma neid lapsekasvatuseperioode arvesse vaatamata asjaolule, et erinevalt nimetatud kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas kõne all olnud isikust ei teinud põhikohtuasja kaebaja Saksamaal kohustusliku kindlustuse sissemaksid enne ja vahetult pärast oma laste kasvatamise perioodide täitumist Madalmaade Kuningriigi territooriumil, kus ta ei elanud mitte ajutiselt, vaid palju aastaid.
- 41 Neil asjaoludel tuleb teist küsimust mõista nii, et sellega soovitakse sisuliselt teada, kas ELTL artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et kui asjaomane isik ei vasta määruse nr 987/2009 artikli 44 lõikes 2 sätestatud töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise tingimusele, mille täidetuse korral võtaks täieliku töövõimetuse pensioni maksev liikmesriik pensioni määramisel arvesse teises liikmesriigis täitunud lapsekasvatuseperioode, kuid sellel isikul on koolitus- või töötamisperioodide alusel täitunud kindlustusperioodid üksnes esimeses liikmesriigis nii enne kui ka pärast neid lapsekasvatuseperioode, siis peab see liikmesriik neid perioode arvesse võtma vaatamata sellele, et isik ei tasunud selles liikmesriigis sissemaksid ei enne ega vahetult pärast neid lapsekasvatuseperioode.
- 42 Kõigepealt olgu märgitud, et käesolevas menetluses Euroopa Kohtule esitatud andmete kohaselt on Saksamaa Liitvabariik ainus liikmesriik, kes on pädev määrama põhikohtuasja kaebajale täieliku töövõimetuse korral pensioni, mis on eelotsusetaotluse esitanud kohtu lahendatavas kohtuasjas ainsana vaidluse all. Kohtuistungil Euroopa Kohtus märkis Madalmaade valitsus, et põhikohtuasja kaebajal ei ole Madalmaades õigust seda liiki pensionile, sest ta ei ole seal kunagi töötanud. Seetõttu ei saa vaidlusaluseid perioode Madalmaades sellise pensioni määramisel arvesse võtta.
- 43 Pärast seda täpsustust tuleb kindlaks teha, kas ELTL artiklit 21 arvestades peab põhikohtuasjas kõne all olevat täieliku töövõimetuse pensioni maksta kohustatud liikmesriigi asutus selliseid perioode nagu vaidlusalused perioodid arvesse võtma sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas.
- 44 Seoses sellega olgu meenutatud, et kuna määruse nr 987/2009 artikkel 44 ei ole ainus säte, mis välismaal täitunud lapsekasvatuseperioodide arvessevõtmist reguleerib, ning kuna eesmärk tagada ELTL artiklis 21 ette nähtud vaba liikumise põhimõtte järgimine on esmatähtis ka määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 raames, siis saab 19. juuli 2012. aasta kohtuotsuses Reichel-Albert

(C-522/10, EU:C:2012:475) antud juhiseid üle kanda sellisele olukorrale, kus määrus nr 987/2009 on ajaliselt kohaldatav, kuid asjaomane isik ei vasta määruse artikli 44 lõikes 2 ette nähtud töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise tingimusele, mis on eelduseks sellele, et pensioni määramisel võtaks pensioni maksta kohustatud liikmesriik arvesse sel isikul teistes liikmesriikides täitunud lapsekasvatuseperioode (vt selle kohta 7. juuli 2022. aasta kohtuotsus Pensionsversicherungsanstalt (välismaal täitunud lapsekasvatuseperioodid), C-576/20, EU:C:2022:525, punkt 62).

- 45 Nii on Euroopa Kohus otsustanud, et olukorras, kus asjaomane isik ei vastanud sellele tingimusele, vaid töötas ja tegi kindlustusmaksid ainult vanaduspensioni maksta kohustatud liikmesriigis nii enne kui ka pärast seda, kui ta asus elama teistesse liikmesriikidesse, kus ta pühendus oma laste kasvatamisele, on olemas piisav seos sellel isikul välisriigis täitunud lapsekasvatuseperioodide ja talle vanaduspensioni maksta kohustatud liikmesriigis kutsealase tegevuse tõttu täitunud kindlustusperioodide vahel. Järelikult on Euroopa Kohtu hinnangul see liikmesriik kohustatud võtma neid lapsekasvatuseperioode arvesse ELTL artikli 21 alusel (vt selle kohta 7. juuli 2022. aasta kohtuotsus Pensionsversicherungsanstalt (välismaal täitunud lapsekasvatuseperioodid), C-576/20, EU:C:2022:525, punktid 65 ja 66).
- 46 Kahes eelmises punktis viidatud kohtupraktikast tuleneb seega, et ELTL artikkel 21 paneb pensioni maksta kohustatud liikmesriigile kohustuse võtta pensioni määramisel arvesse asjaomasel isikul teises liikmesriigis täitunud lapsekasvatuseperioode, kui on tuvastatud, et nende lapsekasvatuseperioodide ja sellel isikul esimeses liikmesriigis kutsealase tegevuse tõttu täitunud kindlustusperioodide vahel on piisav seos.
- 47 Sellise „piisava seose“ olemasolu tuleb lugeda tõendatuks ka siis, kui asjaomasel isikul on koolitus- või töötamisperioodide alusel täitunud kindlustusperioodid üksnes pensioni maksta kohustatud liikmesriigis nii enne kui ka pärast lapsekasvatuseperioodide täitumist teises liikmesriigis.
- 48 Sellega seoses tuleb rõhutada, et vastavalt määruse nr 883/2004 artikli 1 punktile t, mis on samuti asjakohane ELTL artikli 21 tõlgendamisel, tähistab mõiste „kindlustusperiood“ sissemakseperioodi või töötamisperioodi või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise perioodi, mis on kindlustusperioodina määratletud või tunnustatud õigusaktides, mille kohaselt see on täitunud või loetakse täitunuks, ning kõiki selliste perioodidena käsitatavaid perioode, kui kõnealused õigusaktid võrdsustavad need kindlustusperioodidega. Järelikult võivad liikmesriigid oma riigisisese õiguses ette näha, et isiku teatavad eluperioodid, mille jooksul ta ei tegelenud niisuguse töötamise või ettevõtlusega, mille suhtes kehtib kohustuslik kindlustus, ega ole seega tasunud sissemaksid, võrdsustatakse asjaomasel liikmesriigis täitunud „kindlustusperioodidega“.
- 49 Sellisel juhul ei välista asjaolu, et asjaomane isik ei tasunud selles liikmesriigis kindlustusmaksid perioodidel, mis on riigisisestes õigusaktides võrdsustatud selliste kindlustusperioodidega, piisava seose olemasolu selle isiku teises liikmesriigis täitunud lapsekasvatuseperioodide ja esimeses liikmesriigis täitunud kindlustusperioodide vahel.
- 50 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et enne ja pärast lapsekasvatuseperioodide täitumist Madalmaades täitusid põhikohtuasja kaebajal kindlustusperioodid ainult Saksamaal. Nimelt on tal enne laste sündimist täitunud Saksamaal kutseõppeperioodid, mille eest ei ole küll tasutud sissemaksid, kuid mis on Saksa õiguse kohaselt samastatud kindlustusperioodidega. Lisaks näib ta olevat oma laste kasvatamise perioodide lõpu ja 2012. aasta oktoobri vahelisel ajal teinud Saksamaal väikesemahulist tööd, mis Saksa õiguse kohaselt on samuti samastatav kindlustusperioodiga, olgugi et selle eest ei tasutud sissemaksid.

Viimasena näib, et alates 2012. aasta oktoobrist kuni 2018. aasta märtsini tegeles ta Saksamaa Liitvabariigi territooriumil kutsealase tegevusega, mille suhtes kehtib kohustuslik kindlustus, ja ta on seega tasunud sissemaksleid selle liikmesriigi kohustuslikku kindlustussüsteemi.

- 51 Sellest tulenevalt ilmneb – tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontroll seda kinnitab –, et põhikohtuasjas on piisav seos hageja poolt põhikohtuasjas Madalmaades täitunud lapsekasvatuseperioodide ja kindlustusperioodide vahel, mis tal on täitunud üksnes Saksamaa Liitvabariigis nii enne kui ka pärast neid lapsekasvatuseperioode, vaatamata sellele, et ta ei tasunud viimati nimetatud liikmesriigis sissemaksleid enne ega vahetult pärast neid lapsekasvatuseperioode.
- 52 Sellises olukorras nagu põhikohtuasjas ei ole oluline, kui kaua on asjaomane isik elanud liikmesriigis, kus ta on pühendunud oma laste kasvatamisele.
- 53 Järelikult ei saa pensioni maksmata kohustatud liikmesriik sellises olukorras välistada lapsekasvatuseperioodide arvessevõtmist üksnes seetõttu, et need on täitunud mõnes teises liikmesriigis, ilma et ta paneks oma kodanikke, kes on kasutanud liikumisvabadust, ebasoodsasse olukorda ja rikuks seega ELTL artiklit 21 (vt selle kohta 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus Reichel-Albert, C-522/10, EU:C:2012:475, punktid 41, 42 ja 44, ning 7. juuli 2022. aasta kohtuotsus Pensionsversicherungsanstalt (välismaal täitunud lapsekasvatuseperioodid), C-576/20, EU:C:2022:525, punkt 64).
- 54 Sellest järeldub, et olukorras, kus asjaomasel isikul on koolitus- või töötamisperioodide alusel täitunud kindlustusperioodid üksnes täieliku töövõimetuse pensioni maksmata kohustatud liikmesriigis nii enne kui ka pärast lapsekasvatuseperioodide täitumist teises liikmesriigis – nende asjaolude kontrollimine kuulub eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevusse –, on esimene liikmesriik ELTL artikli 21 alusel kohustatud selle pensioni määramisel neid lapsekasvatuseperioode arvesse võtma, vaatamata sellele, et isik ei tasunud selles liikmesriigis sissemaksleid ei enne ega vahetult pärast neid lapsekasvatuseperioode.
- 55 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et kui asjaomane isik ei vasta määruse nr 987/2009 artikli 44 lõikes 2 sätestatud töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise tingimusele, mille täidetuse korral võtaks täieliku töövõimetuse pensioni maksev liikmesriik pensioni määramisel arvesse teises liikmesriigis täitunud lapsekasvatuseperioode, kuid sellel isikul on koolitus- või töötamisperioodide alusel täitunud kindlustusperioodid üksnes esimeses liikmesriigis nii enne kui ka pärast neid lapsekasvatuseperioode, siis peab see liikmesriik neid perioode arvesse võtma, vaatamata sellele, et isik ei tasunud selles liikmesriigis sissemaksleid ei enne ega vahetult pärast neid lapsekasvatuseperioode.

Kohtukulud

- 56 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes otsustab Euroopa Kohus (teine koda):

ELTL artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et kui asjaomane isik ei vasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse

(EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord, artikli 44 lõikes 2 sätestatud töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise tingimusele, mille täidetuse korral võtaks täieliku töövõimetuse pensioni maksev liikmesriik pensioni määramisel arvesse teises liikmesriigis täitunud lapsekasvatuseperioode, kuid sellel isikul on koolitus- või töötamisperioodide alusel täitunud kindlustusperioodid üksnes esimeses liikmesriigis nii enne kui ka pärast neid lapsekasvatuseperioode, siis peab see liikmesriik neid perioode arvesse võtma, vaatamata sellele, et isik ei tasunud selles liikmesriigis sisse makseid ei enne ega vahetult pärast neid lapsekasvatuseperioode.

Allkirjad